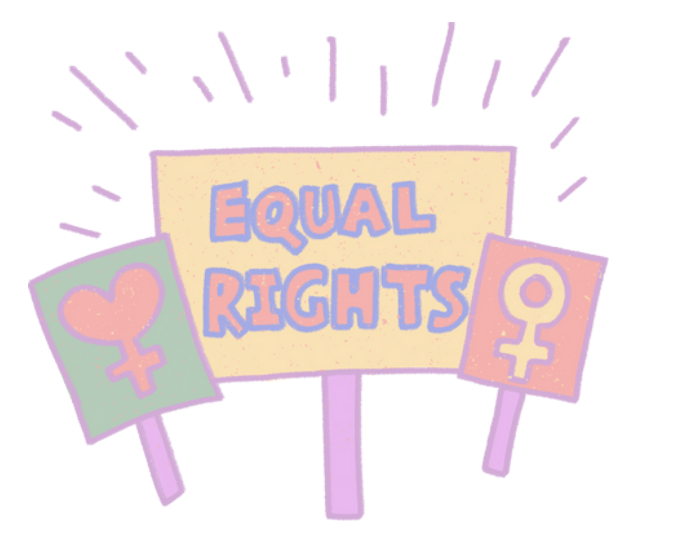

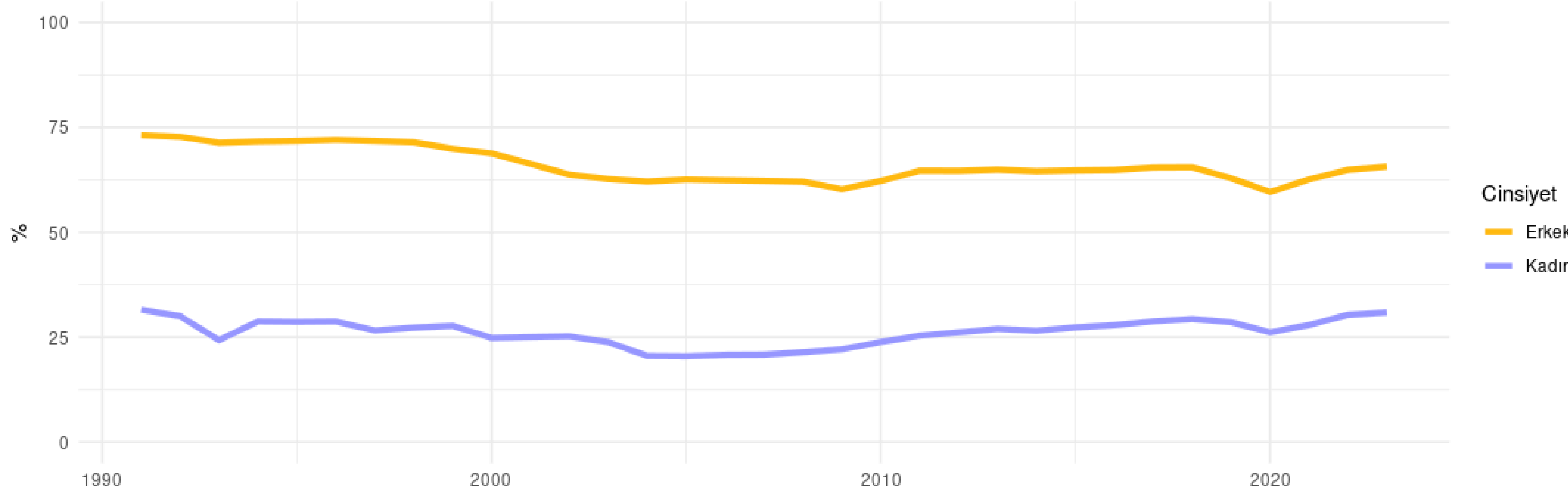
TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE İSTİHDAM

Kadın-erkek eşitliği Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasa, yasalar ve imzalanan uluslararası sözleşmeler ile kabul ettiği temel ilkelerden Devlet bu ilkeyi hayatın her alanında gerçekleştirmekle yükümlü.

Türkiye iş gücü piyasasına bakıldığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yoğun olarak gözlemlendiği bir alan olan kadınların işgücüne ve istihdama katılım düzeylerinin düşüklüğü hemen göze çarpar. Günümüzde her üç kadından yalnızca biri işgücünde. Erkeklerin istihdam oranı %65 civarındayken, kadınların istihdam oranı yalnızca %30.

Yıllar İçinde Kadın ve Erkek İstihdamının Karşılaştırılması

Ücretsiz ve Ev içi Emek

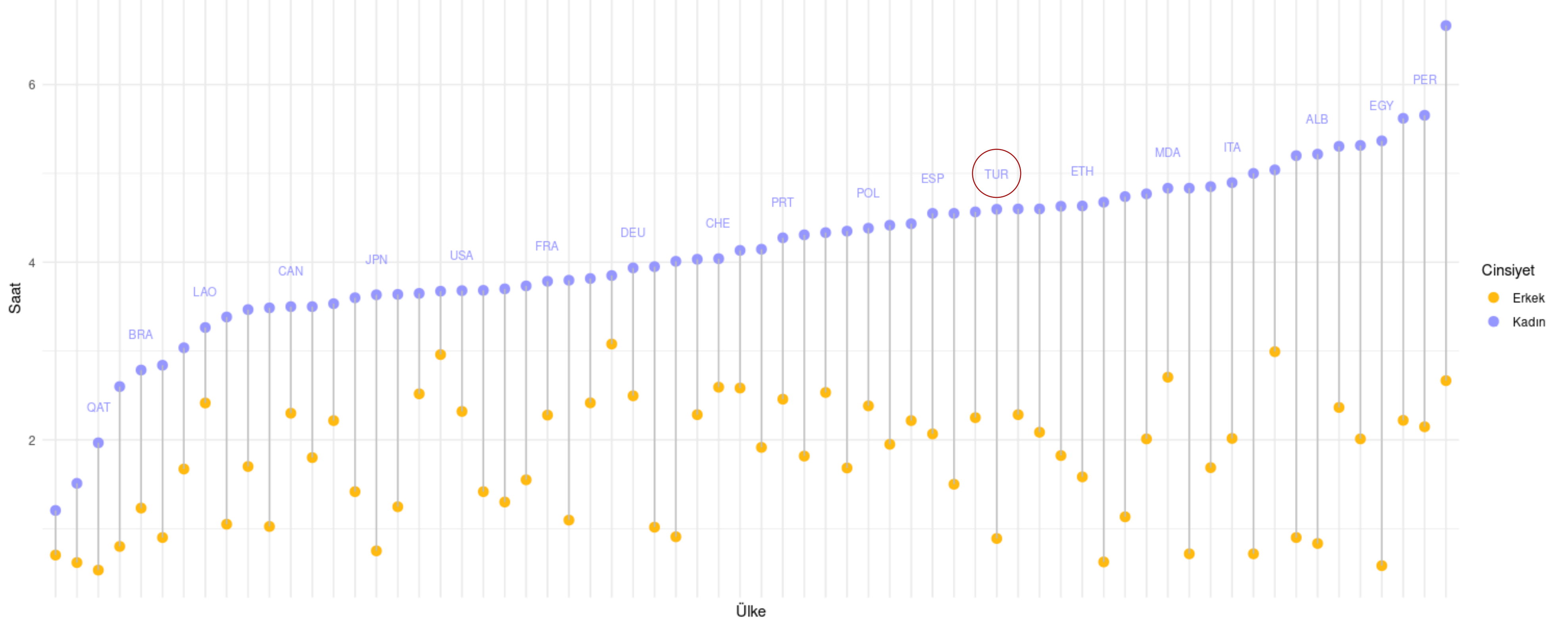
İşgücü dışında kalan yaklaşık 20 milyon kadının %60 kadarı, yani yaklaşık 12.600.000 kadın, ev işleri ile meşgul olduğu için işgücünün dışında.

Erkeklerle oranla kadınların çalışma saatleri çok daha uzun. Kadınların hem ücretli çalışma, hem de ev içinde gerçekleşen faaliyetlerini aynı zamanda yerine getirmeleri sonucu oluşan iş yüküne, "**kadınların çifte yükü/mesaisi**" deniyor. Ücretli çalışma kadar kadınların ev içinde gerçekleştirdikleri ev işi ve bakım işi (**yeniden üretim faaliyetleri**) toplumların devamlılığı için olmazsa olmaz faaliyetler olsa da, bu faaliyetler ücretlendirilmediği gibi ekonomik bir değer olarak da kabul edilmiyor. Fakat bu faaliyetler dünyada gerçekleştirilen toplam üretimin üçte biri ve kadınların toplam ekonomik faaliyetler için harcadıkları zaman erkeklerle göre %30 daha fazla.

Hane içi eşitsiz iş yükü, kadın istihdamı önündeki engellerin ve işgücü piyasasındaki eşitsizliklerin temelinde alıyor. Kadınların işgücüne katılımının yıllar içinde artması, erkeklerin hane için sorumlulukları daha fazla almasıyla değil, kadınların çok daha fazla sorumluluk üstlenip yerine getirmesiyle sonuçlanıyor.

Zaman kullanımı verileri, hane içi iş yükü konusunda kadın-erkek arasındaki eşitsizliğin tüm dünyada gözlemlendiğini gösteriyor. Türkiye'de ise hane içi emeğin göze çarpar düzeyde orantısız biçimde kadınlar tarafından üstlenildiğini görüyoruz. Kadınlar bir günde ortalama 4 saat 30 dakikayı hanehalkı ve ev bakımına harcarken, erkekler buna yalnızca 50 dakika harcıyor.

Ülkelere Göre Kadın ve Erkeklerin Ücretsiz ve Ev içi Emeklere Harcadığı Saatler

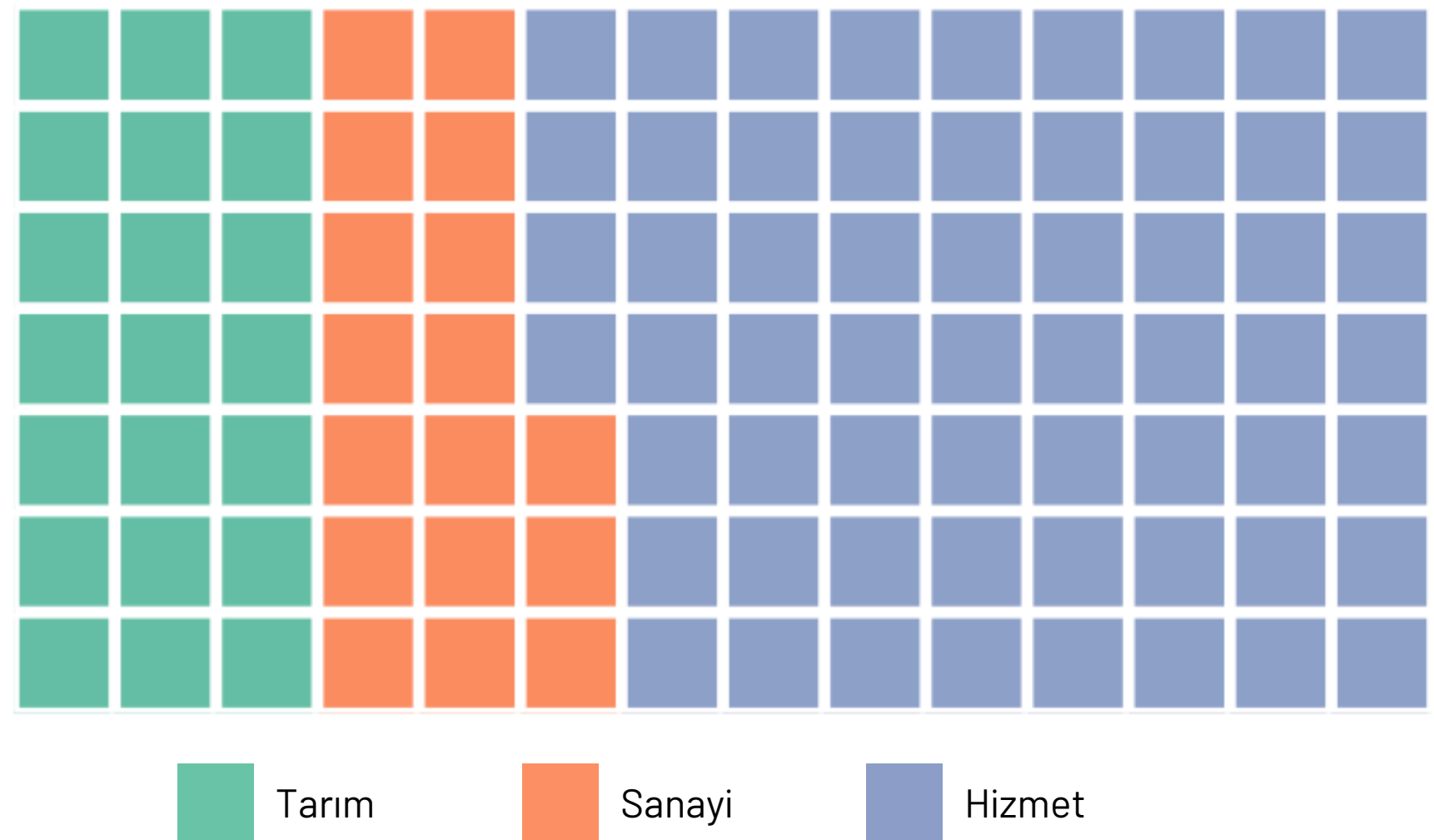

Sektörlere göre kadın istihdamı

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de kadın istihdamında en büyük paya sahip sektör %55 ile hizmet sektörü. Tarımın kadın istihdamı içindeki payı %29 düzeyinde. Türkiye'de imalat sanati ise kadın istihdamında %15'le en düşük paya sahip.

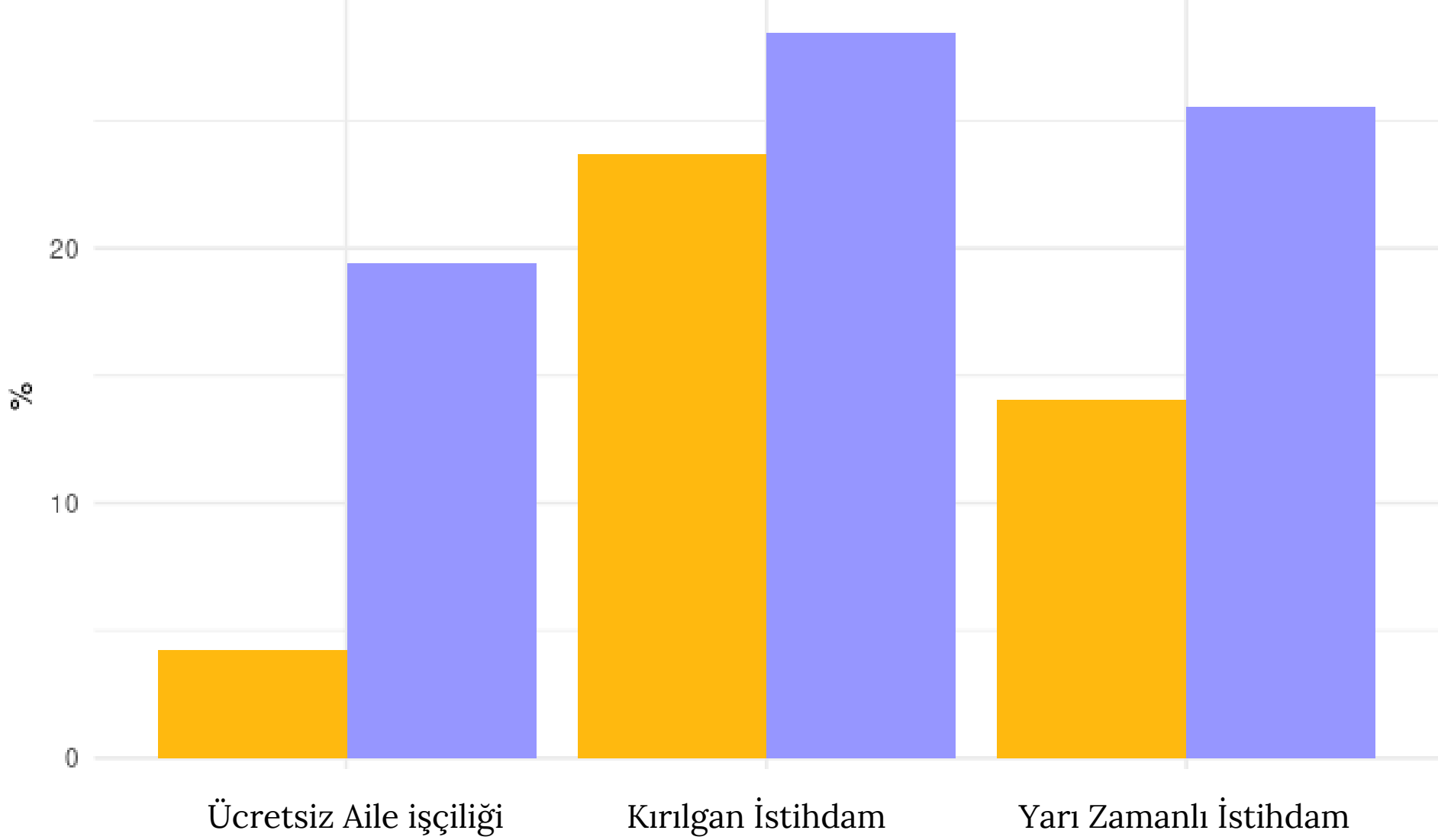
Kadınların yoğun şekilde istihdam edildiği hizmet sektöründe çalışma ve istihdam koşulları çoğunlukla **kırılgan/eğreti** yapıda. Hizmet sektöründe çalışan kadınlar ağır çalışma şartları, iş güvencesizlikleri ve geleceğe yönelik yaşam belirsizliklerine maruz kalıyor. koşullarda çalışıyor. Düşük ücretlerle uzun çalışma süreleri karşısında iş ve özel yaşamı dengesizliği yaşıyor.

Kadınların farklı sektörlere göre istihdam dağılımı

Kırılgan İstihdam

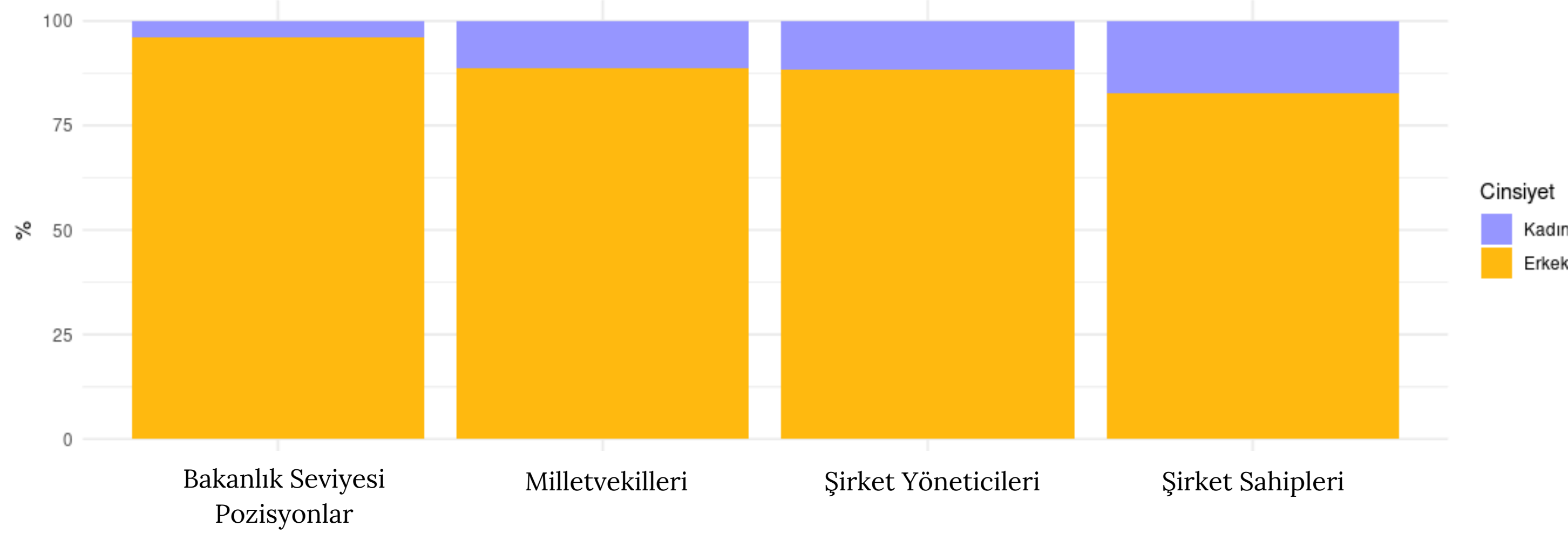
Kadın ve Erkeklerin İş Türlerine Göre Karşılaştırılması

Dikey Ayrışma ve Cam Tavan

Dikey ayrışma, bir iş yerinde kadınların vasıf gerektirmeyen veya az gerektiren, dolayısıyla **statüsü ve ücretleri düşük** işlerde, erkeklerin de vasıflı ve statülü işlerde yığılması demek. İşgücü piyasasında kadınlar ve erkekler arasında görülen bir diğer ayrışma biçimi ise, **cam tavan** olarak adlandırılıyor. İş yeri hiyerarşisinde yukarıya doğru çıkıldıkça işler daha değerli hâle gelir. Kadınların üst düzey işlere erişmesi ise erkeklerle göre çok daha zor. Türkiye'de 100 kadından yalnızca 13'ü üst düzey pozisyonlarda görev yapıyor. Birçok işyerinde, kadınların ağırlıklı olarak çalıştıkları işlerde dahi kadınların yönetici pozisyonlara gelemedikleri görülüyor. Aynı şekilde bakanlık veya milletvekili gibi kamu idaresi konusundaki yüksek statülü işlerde de kadınların oranları vahim derecede az.

Yönetici Pozisyonu İşlerde Kadınlar ve Erkeklerin Karşılaştırılması

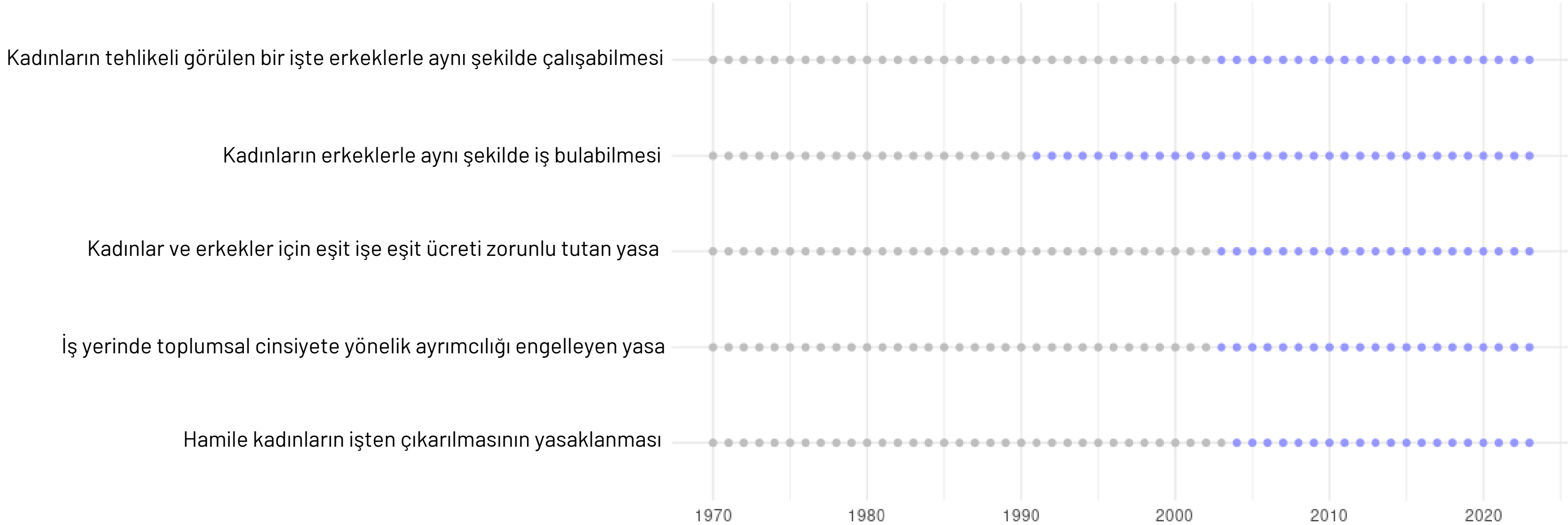
İstihdamda kadın erkek eşitliği için yasal düzenlemeler

Uluslararası beyannameler ve sözleşmelerle devletler, çalışmayı bir temel insan hakkı olarak kabul etmiş, çalışma hakkından kadınların da erkekler gibi yararlanmasını öngörmüş ve bu hakkın gerçekleşmesinin koşullarını yaratmayı önüne bir görev olarak koymuştur. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 1951 yılında kabul edilen 100 Sayılı, **Eşit Değerde İş İçin Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği** Hakkında Sözleşme, Türkiye tarafından 1967 yılında imzalandı. Ayrıca **Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)** BM Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edildi, 1981'de yürürlüğe girdi ve Türkiye tarafından 1985 yılında imzalandı. Sözleşmenin 11. maddesi **çalışma hakkı** ve burada eşit muamele ile ilgili. Örneğin, devletler, kadınların hamilelik veya annelik nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmasını önlemek için önlem almak ve yaptırım uygulamakla yükümlü kılıyor. Bu gibi sözleşmeler imzalanırsa da uygulamaya geçmesi zaman alabilmekte ve uygulamanın düzenli olarak izlemesinin yapılması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini izlemede önemli bir dönüm noktası, 1990'ların başından itibaren uluslararası kuruluşlarca bu konudaki göstergelerin ve enseklerin oluşturulmasıdır. Bu endekslerden biri de üreme sağlığı, güçlenme ve işgücü piyasasına dair göstergelerin kullanıldığı **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlik Endeksi**. İstihdam alanında izleme ve değerlendirme yapabilmek için bu göstergelerden faydalanılır. Bu göstergelere baktığımızda Türkiye'de 2000'li yılların başında kadın istihdamı alanında olumlu yöndeki değişiklikleri görmek mümkün. Aşağıdaki grafikte bazı önemli göstergelerin zaman çizelgesi yer almaktadır.

Kadın istihdamı konusunda yapılan bazı yasal düzenlemeler

Hazırlayan: Cansu Gürkan

Veri Kaynağı: Dünya Bankası

Kaynak: Prof. Dr. Gülay Toksöz Doç. Dr. Emel Memiş, *İstihdamda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması* Geniş Özet